
Namesto uvodnika

Author(s): Vladimir Mušič

Source: *Urbani Izziv*, No. 18, VREDNOTE IN VREDNOTENJE (december 1991 / December 1991), p. 1

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180668>

Accessed: 26-10-2018 09:34 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Namesto uvodnika

V splošnem pretresanju vrednot, v pomenu **sistema vrednot**, ki uravnava človekove presoje in odločitve, smo se odločili za tematsko številko Urbanega izziva, ki naj bi se lotila problema **vrednot** pa tudi postopkov **vrednotenja**. V ožjem metodološkem smislu se (tudi) v naši stroki omenjajo vrednote v družbi s **cilji**, vrednotenje pa je metodični postopek presoje različnih načrtovalskih rešitev. Postopek vrednotenja je povezan s opredelitvijo **kriterijev** (meril), ki pa spet utemeljeni z vrednostnimi sodbarji tistih, ki merila postavljajo ali verificirajo.

Problematika ciljev (angl. goals) ali **družbenih ciljev** (social goals) je prodrla v urbanistično in planersko metodologijo v eksplicitnem smislu sorazmerno pozno, pravzaprav šele v prvi polovici 60. let. Zares, v starejših teoretičnih in deskriptivnih besedilih teh pojmov ne najdemo. Drugače je bilo, tudi pri nas, s pojmom vrednotenja ali valorizacija, ki ga je zlasti pogosto uporabljal profesor Marjan Mušič v svojem zavzemanju za kompleksen in analitičen pristop k prenovi in regeneraciji krajinske, urbane in stavbne dediščine.

Uredništvo Urbanega izziva namenoma ni poskušalo usmerjati piscev pričujočih prispevkov, celo tistih ne (preveč), ki so bili povabljeni k nekakšni anketi, s katero smo poskušali pridobiti mnenja znanih slovenskih izobražencev, ki večkrat bodisi posredno ali neposredno pišejo o svetu vrednot. Bolj nam je šlo za to, da odpremo širšo razpravo o najglobljih temeljih človekovega odnosa do okolja in do sprememb v okolju, ter za odkrivanje utemeljenosti strokovnih potez, ki se odražajo v urbanističnih načrtih. Zaradi tega se ni treba čuditi širokemu in raznovrstnemu razponu v vsebini prispelih člankov. Pričakovali smo in dočakali velik poudarek na **paradigmatiskih spremembah** osnovnih pogledov na urejanje in oblikovanje prostora, ki jih doživljamo ta čas, ko je človeštvo zajeto v proces **prevrednotenja vrednot** ali v pravo **metanojo** (Harman), tj. v temeljit obrat odnosa do okolja, ki mu grozi kataklizmični propad. Lep je poudarek na kompleksu etike in morale urbanističnega planiranja, morda tu in tam krivičen do stroke, ki je pravzaprav sama iz sebe med prvimi spoznala "podganjo dirko" razvoja in napredka. Vsekakor je bilo pričakovati tudi obilne reference na "prevrat", v katerem je - kar na hitro - propadel tudi model tistega, kar se (ob vseh omejitvah) imenuje realni socializem. Le-ta se je zamajal z majanjem koncepta zahodnoevropske države blaginje (socialne države) in se sesul zaradi tega, ker je bil daleč od socializma v izvirnem, krščanskem, razsvetlenskem ali družbeno-reformističnem pomenu te besede in od tistega, kar se je bilo porodilo (ali porajalo) z delavskim gibanjem v drugi polovici 19. stoletja. Že večkrat smo zapisali, da je bil "moderni" urbanizem sopotnik teh gibanj in se je s svojimi bolj ali manj funkcionalnimi utopijami vključeval v iskanje socialne pravičnosti in zdravja v prostoru, zlasti v prostoru velikih mest.

Postindustrijska in/ali postmoderna opcija je široka, globalna opcija. V zamudniškem svetu podobno kot socialne revolucije, a bolj drastično, podira (vsaj na videz) za sabo tudi vse tisto, kar je bilo dobro, kar je bilo pridobitev, ki bo prej ali slej, po katarzi mnenj in institucij, prišlo nazaj. Prišlo bo nazaj pri prednjih ali zadnjih vratih, ko se bo kriza samovolje in sebičnosti v prostoru kot omejeni naravni dobrini spet zaostрила ali ko bodo neenakosti v bivanju zgoščenih selišč postale preveč boleče ...

Splošna teorija sodobnega urbanizma je v shematskih depikcijah procesa načrtovanja vzpostavljala verigo **vrednote - cilji - naloge** in jo postavljala med **analizo** in **napoved** ter pred formulacijo **rešitev** v idejnih zasnovah bodočega razvoja. Za temi zasnovami se pojavljajo delovne faze **vrednotenja** in **izbire**. Številne kritične analize - predvsem planiranja in procesa izdelave plana - so (ob dilemi proces - produkt) odpirale generičen metodološki problem, namreč da so planerski cilji pogosto opredeljeni post festum, da niso družbeno verificirani ali pa da odražajo svet vrednot, ki je značilen za planerje (Robinson, Dyckman, Faludi, Hesse itd. itd.). S svetom vrednot ali celo psihološkimi in značajskimi predispozicijami, značilnimi za projektante, se je ukvarjal npr. Broadbent, dolgo pred njim pa je že Choayjeva razločevala tri velike "šole": progresistično, kulturalistično in naturalistično, povezujoč jih s takimi imeni, kot so Le Corbusier, Sittler in Wright.

V metodiki vrednotenja nas še čaka kritična presoja kvantitativnih in kvalitativnih postopkov oz. obrazcev, vsekakor pa tudi pomembna distinkcija med tehtanjem alternativ inženirskih projektov in veliko kompleksnejših urbanih projektov, ki se (skoraj praviloma) lotevajo reševanja t. i. "zločestih" problemov - problemov, katerih poenostavljena tehniška rešitev ustvari še več novih problemov ...

V gradivu, ki je prispelo, se nam je za nadaljnje razprave ponudila nadvse zanimiva iztočnica v solskem prispevku, ki raziskuje možnosti "izboljšanja" obstoječih enodružinskih hiš, kakršnih je poln slovenski prostor. Pri tem imamo - spet zaradi sveta vrednot "dizajnerjev" - opraviti z očitnim (samoza-dostnim) estetiziranjem.

Ob koncu velja omeniti, da bo zakonska formalizacija zahtev po sistematični presoji vplivov na okolje verjetno pomagala razviti vse sestavine procesa vrednotenja. Uveljavljanje tržnih odnosov v gospodarstvu in v naložbah pa bo - verjetno - pomagalo izostriti utemeljevanje ciljev in vrednot, ki določajo cilje.

Vladimir Mušič